

Poštlna plačana v gotovini

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA
REVIIJA
IN GLASILO
SLOMŠKOVE
DRUŽBE
V LJUBLJANI**

7

LETO XL

1939

»Slovenski učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravištvo / Izdajatelj in lastnik je »Slomskova družba« v Ljubljani / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič)

Vsebina št. 7.: Pravi trenutek v vzgoji. Pavel Slapar. — Jenski načrt. V. Brumen. — Obisk na Angleškem. V. Brumen. — Duhovni otroci. Milena. — Vzgoja sočutja v šoli. Bratkovič Anton. — Naša narodna zavest, vzgoja in obramba. Et. Bojc. — Psiha slovenskega naroda. Prof. E. Deisinger. — Donesek k slovenski pedagoški kroniki za l. 1938. A. Kopriva. — Bobičeva nova »Začetnica«. Prof. Fink Fr. — Kulturna slika prekmurske vasi. Fr. Gumilar. — Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela. V. Brumen. — Beleške. — Šolstvo po svetu.

NA BREZJE!

Vabilo na redni občni zbor Slomškove družbe.

Dne 22. avgusta pojdemo na občni zbor Slomškove družbe, ki bo letos zopet na Brezjah, v slovenskem Lurdu. K Mariji Pomočnici se zateka ves slovenski narod, zateka pa se tudi slovensko učiteljstvo, ki je del slovenskega naroda. Vabimo k udeležbi vse člane in članice, somišljenike in prijatelje. Svobodno pa se nam lahko pridružijo tudi tisti, ki imajo še kake predsodke proti Slomškovi družbi. Pridite in prepričali se boste, da ste v zmoti. Posebno oni tovariši in tovarišice, ki spolnjujejo verske dolžnosti, so tedaj pravi katoličani, nimajo pa poguma, da bi to javno pokazali. Toda učitelj mora na dan z barvo, sicer ni značaj. Vzgajati narod morejo samo značaji. V vzgoji ni prav nobenih kompromisov. Tu sta v bistvu samo dve poti mogoči: krščanska ali brezverska. Ali greste z nami ali ste proti nam — druge poti ni. Morda se bodo zdele temu ali onemu te besede preostre, toda naj le globlje premisli katoliška načela, pa bo prišel do enakega zaključka. V premišljevanje pa mora vzeti tudi samega sebe. Dne 22. avgusta tedaj na veselo snidenje na Brezjah!

Dnevni red občnega zbora Slomškove družbe:

1. ob 9 dopoldne sveta maša,
2. ob 10 dopoldne pričetek zborovanja:
  - a) pozdravi,
  - b) predavanja: dr. Vinko Brumen: Kmet in šola — upraviteljica Krista Hafner: Delavec in šola,
  - c) poročila odbora: tajnice, blagajnika, Vrtca (urednik in upravnica),
  - č) obravnava predlogov, ki jih je vsaj tri dni prej vročiti glavnemu odboru,
  - d) poročila podružnic Slomškove družbe,
  - e) slučajnosti.

Opomba: Zaradi skupnega kosila naj blagovolijo člani prijaviti svojo udeležbo na naslov: Slomškova družba, Ljubljana, Aleksandrova cesta 10, dvorišče.

Za odbor: Štrukelj, predsednik.

Pravi trenutek v vzgoji

(Dalje.)

Kakšne so posledice take zgodnje mladosti? Reakcija, ki se v otroku zbudi, je odvisna od prirojenega temperamenta in od podedovanih duševnih lastnosti. Zato je treba razlikovati. Tak človek bo:

a) duševno strt. So ljudje, ki so vse življenje potrti in brez veselja. So otroci, ki se ne znajo prav smejati. Človek ima vtis, da se jim zdi, da jim to ne pristaja. Njihova drža je servilna, suženjska, nesamostojna. Plazijo se skozi življenje kot pretepeni psi. Če jim kdo izkaže samoobsebi umetno dobroto, jo sprejmejo kot milost. Povsod pričakujejo le zaničevanje. Če se jim življenje na lepše obrne, se ne morejo v to uživati in ne znajo izrabit.

b) Še dalje gre reakcija. Če otrok spozna, da izhaja trdota iz surove okolice, v kateri živi, otrok začuti, da ima pravico biti srečen, a vidi okrog sebe samo sovražnike svoje sreče. Postal bo nezaupen in ljudomrzen. Tak človek gre s pritajenim sovraštvom skozi življenje. Pozneje sam ne ve, zakaj sovraži. Nezavedno preži na maščevanje. Nima sicer osebnih sovražnikov. Človeštvo samo, obstoječi red, srečni ljudje, to so vsi njegovi sovražniki. Kdor čita o grozotah raznih revolucij, kako se vrže slepo sovraštvo na popolnoma nedolžne žrtve, si ne more drugače tega pojava razložiti.

c) Tretji del tistih, ki se jim nobene želje niso izpolnile, sprejme svojo usodo nase, kakor da bi se z njo sprijaznili. V resnici se notranje vedno proti njej borijo. Ker je njihova obramba brez uspeha in nesmiselna in ker okolica zahteva, da se ne samo vdajo, ampak da se kažejo tudi zadovoljne, varajo svet z videzom in postanejo lažnjivi in zahrbtni. Ker gledajo svet po tem, kakršni so sami, smatrajo ves svet za goljufiv in zlagan.

d) Še ena možnost reakcije je in ta je najstrašnejša. Otroku se skuša na skrivaj odškodovati. Otroku spozna (včasih slučajno) vire skrivnih naslad in se jim z vso dušo preda. Da mu jih soljudje prepovedujejo in mu jih vendar ne morejo preprečiti, to mu povzroča še prav posebno veselje. Ali: Otroku laže iz veselja, da s tem povzroči zmedo. Na ta način misli, da se maščuje nad okolico in uživa pri tem. Ali pa postane sladkosneden in krade. Ob skritem dejanju, s katerim vara, gleda svoje maščevanje kot odškodnino za vse, kar mu okolica ni privoščila. Drugi postanejo nevoščljivi. Spet drugi postanejo škodoželjni. V tem vidijo edino veselje, ki jim je ostalo. Drugi spet postanejo kruti do človeka in živali.

Tretji primer: Otrok že v prvih zgodnjih letih dozna mejo in svobodo, z drugimi besedami: pravi red. Na ta način doživi svobodo in vezanost in da imata obe svojo upravičenost v življenju. Da ena in ista dobra mati enkrat reče: da in drugič zopet: ne, to pokaže otroku mejo kot nekaj nujnega in dobrega. Otrok se vraste v najvažnejši predpogoj človeškega življenja: v redovitost in potrebo reda. Doživi red in ga sprejme vase, predno se njegove potrebnosti prav zaveda. Življenje po nekem redu mu postane samoobsebi umevno, postane njegova življenjska oblika.

Po teh mislih šele popolnoma razumemo, kako važno je, da otrok doživi red v družini. Mi se v šolah mnogokrat mučimo z otroki, ki so notranje razdejani in za nobeno priigovarjanje dostopni. Mi mislimo, da je krivda v nas. Če pa gremo v življenju tega otroka nazaj, najdemo razrvano družino, kjer sta oče in mati needina v ravnanju z otrokom. To nasprotje je otrok občutil. V odločilnih letih, ko bi se moral uživati v redovitost, je bil predmet needinosti med očetom in materjo in njegova življenjska oblika bo odslej vedno nestalnost in razrvanost. Danes imamo v šolah mnogokrat rezultat razrvanih in neurejenih družin in se ne smemo čuditi, če so potem otroci tudi taki, kakršne so družine.

2. Zakaj je napačni razvoj v zgodnji mladosti tako usodepoln?

Najprej moramo ugotoviti, da se pri vsakem organičnem bitju nakaza toliko težje zabriše, kolikor bolj zgodaj je zašla v organizem. Mislimo spet na mlado drevesce. Res je rast v prvih letih še tako močna, da ovire laže preмага, ali tkivo je tudi tako mehko, da so vtisi globlji in trajnejši. Nič drugače ni v vzgojnem procesu mladega človeka. Prvi vtisi določujejo trajno duševno podobo poznejšega človeka.

Pa še nekaj je važno. Kar je prišlo v človeka nezavedno, bodisi navada ali razvada, tudi v njem nezavedno ostane. Zato je neozdravljiv. To, kar nezavedno v človeku zgradi, postane tako rekoč njegova druga narava. Razvade, ki so zašle v njegov organizem, ne občuti kot nekaj tujega, njemu nasprotnega. Zato ne pride na to, da bi proti njim nastopil. Če mu pozneje neuspehi, ki jih je zaradi svoje narave imel, povedo njegove slabosti, tedaj vidi, da bi bilo prav za prav treba nastopiti proti svoji lastni naravi. Za to se pa človek ne odloči tako hitro.

Vzgojna usodepolnost teh mladih let je prav v tem, da se vse otrokove razvade in ravnanje z otrokom zgradijo na enem samem stavku, ki je neizpodbitno resničen, namreč: saj otrok še nič ne razume. Ta stavek je res pravilen in je vendar popolnoma napačno merjen. Otrok res nič ne razume, če pod besedo razumevanje mislimo na nravno uvidevnost in prištevnost dejanja.

Toda to še ni noben razlog, da pustimo otroka podivjati. Otrok še ne razume, toda starši in vzgojitelji morajo razumeti, da se v teh letih oblikuje osnova človekove nravne podobe in da so za to oblikovanje ne otrok, ampak vzgojitelji odgovorni.

V teh letih se otrok vraste po redu, ki ga doživlja v svoji okolici v red v svetu, ali pa stopi do njega v neurejeno razmerje. Red in nered sta najprej izven otroka, toda prav v teh letih se tudi z njim zrasteta. Urejeno ali neurejeno otrokovo bistvo povzroča pozneje v življenju red ali nered. Red ali zmeda ostaneta. Na vsak način je upanje, da se bo z otrokom nered pozneje izravnal, zelo majhno. Le v letih zorenja, ko je človeška duša spet do temeljev razrahljana, je v ugodnih predpogojih mogoče še naravnati človekovo osnovno smer.

Iz teh razmišljanj sledijo važne naloge za vzgojo predšolskega otroka. Otroški vrtci ne smejo biti prepuščeni samovoljnosti in igračkanju s poskusi. Oni so za oblikovanje človeka važnejši kot ljudska šola. Le če družina odpove, imajo svojo upravičenost kot izhod za silo. (Dalje.)

Vinko Brumen

Jenski načrt

Šolska občina ali kaj? (Dalje.)

Jenska šola hoče gojiti naravno sožitje med svojimi člani, doraščajočimi in doraslimi. Zaradi tega pazi, da se ne bi pretrgale vezi z življenjem onstran šolskih zidov. Ve pa, da življenje v šoli terja in ustvarja nekatere povsem lastne oblike sožitja, ki jih drugod ne najdemo. Nastanek teh hoče zato čim bolj pospešiti. Boji pa se, da jih ne bi zadušila z uvedbo kakih drugih oblik, tehnično morda čisto dovršenih, ki bi jih učenci lahko le slepo posnemali.

Znani so nam poizkusi, da bi uvedli v šole nekatere parlamentarne metode in uredbe. To naj bi služilo spoznavanju javnega življenja, uvajalo naj bi otroke vanj in pripravljalo nanj, s tem pa naj bi dobili v roke tudi instrument nekake samovlade. Morda je bila napaka teh poizkusov v dejstvu, na katerem tudi odrasleci trpimo, da namreč zamenjujemo bistvo človeškega sodelovanja z njega tehniko. Gotovo ni najbolj važno in prvotno v našem javnem življenju, da volimo tajno ali javno, z listki ali s kroglicami, da toliko in toliko dni prej postavljamo kandidatne liste, ki jih podpremo s tolikimi in tolikimi podpisi, da snujemo taka in taka društva z določenimi pravili in izvršnimi organi itd. Prvo in glavno je pač, da sodelujemo pri javni zakonodaji in upravi, da z združenimi močmi dosežamo dobrine, ki jih sicer ne bi, da vlada v življenju potreben red itd. Da smo si v ta namen ustvarili take in take zunanje oblike, določbe in uredbe, je drugotnega pomena. Če bomo nekega dne uvideli, da moramo svoje namene bolje doseči na kak drug način, se ga bomo pač oprijeli. Sredstva imajo toliko cene, kolikor služijo namenu, ne dajejo pa ona namenu prednosti in cene.

Namen šole je tudi, da učence pripravi na čim boljše sožitje z drugimi ljudmi, da jim da neko disciplino, ki je za to sožitje nujno potrebna. To lahko kdaj skušamo doseči s čisto zunanjimi sredstvi, n. pr. s silo. Tudi če prinesemo v razred parlamentarne metode, je to le nekaj zunanjega,

tehničnega, obenem pa je tako izdelano, da učenci ne morejo skoraj nič izpremeniti ali si prilagoditi. Učencem ne ostane veliko več ko zgolj posnemanje in čisto formalna vaja v tačasni tehniki javnega življenja. Namesto, da bi jih privedli do globljega razumevanja bistva prave demokracije, jih zavajamo v malikovanje njene tačasne tehnike. Ali se torej moremo in smemo čuditi, če bodo izgubili vero v demokracijo in jo zavračali, ko se bodo zavedli pomanjkljivosti in napak njene sedanje tehnike?

Jenska šola teh oblik javnega življenja ne goji, in to ne šele v zadnjih letih. Pravi tudi, da so to preveč organizacijske ali pravne oblike, ki bolj rušijo ko podpirajo pravo občestvo, v katerem ni glavno neko pravo in pravni red, temveč svojska morala in njene zapovedi. Ta pa vedno raste iz občestva samega, treba ji je le dati čas.

Tudi v Jeni pa priznavajo, da je čisto zunanja disciplina v življenju prav tako potrebna in jo gojijo pri telovadbi, pri jutranjih svečanostih, pri izprehodih itd.

Za pravo disciplino je važen pomoček tudi dobra tradicija, ki se ustvarja v posameznih skupinah. Čuvar te sta dve tretjini učencev, ki ob vsaki menjavi ostanejo v skupini. Nova tretjina pa prinaša sveže krvi, da tradicija povsem ne odveni in se ne izmaliči v prazne oblike, nego se živo razvija dalje. Tisti, ki prestopijo v višjo skupino, pa se tudi morajo najprej vživeti v njeno tradicijo, ki je verjetno nekoliko drugačna (drugi vodja skupine, povprečno tri leta starejši učenci itd.). (Dalje.)

V. Brumen

Obisk na Angleškem

(Dalje.)

Ko sem se odpravljal v Anglijo, sem hotel izkoristiti dotlej pridobljene skušnje. Želel sem tudi v Londonu dobiti dovoljenje osrednje šolske oblasti in se z njim izkazati pri nižjih oblasteh. Že iz Berlina sem se pismeno obrnil na naše londonsko poslaništvo s prošnjo, naj mi preskrbijo tako dovoljenje. Čez nekaj dni sem dobil odgovor prosvetnega referenta. Obljubil mi je, da se bo potrudil in me seznanil z nekim gospodom iz angleškega šolskega ministrstva, za katerega upa, da mi bo mogel oskrbeti dovoljenje za obisk nekaterih javnih in morda celo privatnih šol. To se pravi: v zelo previdnem tonu mi je povedal, da se mi bo morda posrečilo priti v kake šole, morda pa tudi ne. To sem težko razumel. Gospod v ministrstvu — pa mi ne bi mogel zagotovo preskrbeti dovoljenja?

Če bi šlo za kake diplomatske arhive ali vojaške shrambe, bi morda še razumel to skrb. Tako pa sem jo pričel umevati šele, ko sem prišel v Anglijo. Dovoljenja namreč ni težko dobiti zaradi tega, ker bi bile šole kake tajne naprave ali pa morebiti le zaradi znane angleške odljudnosti, temveč — malo pretirano povedano — ker ministrstvo nima pravice, da tako dovoljenje izda. Saj ministrstvo samo ne vodi in ne vzdržuje neposredno (baje z eno izjemo) nobene šole in imajo prav za prav vso

oblast v šolah nižje edinice in privatni upravni odbori. Osrednja oblast sme sicer mnoge šole nadzorovati, pošiljati in vsiljevati tujih obiskovalcev pa prav za prav ne sme. V mnoge šole, in med temi so nekatere najbolj znane, pa niti državni nadzorniki nimajo dostopa. Kako bi jim torej ministrstvo moglo poslati mene? Seveda pa roka roko umiva. Kdaj pa kdaj šole že potrebujejo osrednjo oblast, večinoma tudi rade sprejemajo od nje denarno podporo in zato dovoljujejo vstop državnim nadzornikom. Tudi mene so šolski vodje sprejemali. Nisem pa se jim javljal z dovoljenjem, marveč s priporočilom osrednje oblasti, ki me je s tem predstavljala in prosila šolske vodje in razne odbore, naj mi pokažejo svoje šole. Dobil sem za vsako šolo ali odbor posebno pismo, prilagati sem moral še nekaj lastnega osebnega pisanja, se lepo priporočiti in zaprositi, da mi določijo dan, ko smem priti. Saj so me sprejemali in mi razlagali in razkazovali, kar sem želel vedeti in videti, toda pot do tja je bila drugačna, kakor pa sem je bil vajen. In marsikak dan mi je pri tem šel v izgubo. Saj se nismo mogli vedno takoj zediniti za pravi dan, prej pa se tudi nisem mogel meniti s kom drugim. Tudi drugače mi je ta postopek povzročil nekaj težav. Precej temeljito pa sem pri tem spoznal, da je angleški šolski vodja dejanski gospodar svoje šole, osrednja in tudi nižje oblasti pa so bolj njegov pomočnik in zaščitnik, kakor pa gospodar. In nazadnje je bilo to eno najlepših spoznanj, kar sem jih pridobil za svojega bivanja na Angleškem.

Taka šolska uprava je seveda uspeh dosedanjega razvoja angleškega šolstva, ki je nastalo brez pomoči državne oblasti, kakor je to bilo tudi drugod. In v času, ko so n. pr. pri nas začeli šolstvo proglašati za »politicum«, za stvar države (v sredi 18. stol.), se je na Angleškem ponovno posebno razživela zasebna pobuda pri ustanavljanju šol. Ko smo mi dobili že drugi obči državni šolski zakon (zač. 19. stol.), sta se na Angleškem ustanovili dve vplivni zasebni organizaciji, ki sta ustanovljali, vzdrževali in vodili ljudske šole. Šele v tridesetih letih prejšnjega stoletja jima je država začela pomagati. Pač so se tudi na Angleškem javljali možje, ki so si želeli enoten šolski sistem, ki naj bi ga vzdrževala in vodila državna oblast. Toda večina Angležev se je protivila takim načrtom, ker so gledali v tem okrnitev stare svobode. V sedemdesetih letih so se šele začeli ustanovljati posebni javni šolski odbori, ki so imeli nalogo, da so ustanovljali in vodili ljudske šole, a še te le tam, kjer zasebna pobuda potrebam ni zadostila. Za konec prejšnjega stoletja se je ustanovila osrednja šolska oblast, ministrstvo, »Board of Education«, šele v začetku tega stoletja so prenesli vodstvo javnega šolstva na redne samoupravne organe, odtlej šele smejo ti ustanovljati in vzdrževati tudi javne srednje in sorodne šole.

Kdo so ti samoupravni organi in kaj je osrednja šolska oblast? To je zelo zanimivo vprašanje, je pa nekoliko teže razložljivo. Priznavam, da mu nikoli nisem mogel čisto do dna, dasi sem se precej zanimal tudi za te reči. Ko bi bil jurist, bi hotel študirati angleško upravo in

sodstvo. Ker nisem, sem se mogel za te stvari zanimati le spotoma, kolikor sem utegnil in kolikor sem moral, da sem laže umeval zamotane šolske razmere.

Posebnost angleške uprave je v »svetih« (councils). Za vso deželo je tak svet prav za prav dvodomni parlament. Dežela pa se deli v grofije in nekaka avtonomna mesta (counties, county boroughs), ki jih tudi upravljajo posebni izvoljeni »sveti« (county councils, c. borough c.). Dalje razpada ozemlje v manjše enote, ki jih tudi upravljajo posebni »sveti«. Na čelu vsakega »sveta« je »načelnik« (chairman), ki pa oblast ter ozemlje le bolj predstavlja, kakor pa vlada. Tudi angleški kralj kraljuje, a ne vlada, pravijo Angleži. Isto velja v veliki meri o teh načelnikih. Pravega upravnega dela ne vršijo oni, niti ne celotni »sveti« temveč posebni »odbori« (committees), v katere razpada »svet« in v katerih sedijo tudi kooptirani člani, razni strokovnjaki, in pa uradniški kader s posebnim prvim uradnikom na vrhu.

Kako je s šolstvom v teh »svetih« in »odborih«? Oglejmo si konkretnější primer! »London County Council«, londonski grofijski svet, je ena izmed krajevnih samoupravnih oblasti, ker tvori London lastno grofijo. Grofijski (in avtonomni mestni) sveti imajo pravico, da vodijo javno ljudsko in srednje šolstvo na svojem področju. Londonski grofijski svet se te pravice povsem poslužuje. Zato ima tudi poseben »šolski odbor« (Education Committee) s posebnim predsednikom in posebni uradniški kader s svojim načelnikom (uradnikom), ki nosi skromen naziv: šolski uradnik (Education Officer). Ponekod, n. pr. v Oxfordshire, mu pravijo: »Director of Education«. Teга gospoda bi mogli nekako primerjati z načelnikom prosvetnega oddelka pri naši banski upravi, pravic in oblasti pa ima precej več. On s svojim uradništvom dejansko vodi grofijsko javno šolstvo, dasi o vsem sklepa »šolski odbor«, ki dalje zopet odgovarja celotnemu grofijskemu svetu, kateri edini dovoljuje denarne izdatke ter ima tako v vsaki stvari vendar zadnjo in odločilno besedo.

V podrobnosti ne moremo tu iti. Le nekaj šel! Angleška z Walesom (brez Škotske in Severne Irske) se deli (menda) v 52 grofij, poleg njih je nekaj več avtonomnih mest, ki imajo vsaj kar se šolstva tiče, iste pravice kot grofije. Potem je lepo število manjših mest in podobnih edinic, ki vodijo v svojem območju le ljudsko šolstvo, višje šolstvo pa grofije, v katerih območju se nahajajo. To da skupaj kakih 300 krajevnih šolskih oblasti. Potem pa je v deželi še precej privatnih in polprivatnih šol, katere vodijo posebni šolski odbori, včasih za posamezno šolo, včasih za več šol skupaj. Vsaka izmed teh oblasti ima precej avtonomije; privatni odbori, ki ne sprejemajo denarne podpore od javne oblasti, so celo docela samostojni.

Že iz vsega teга lahko spoznamo, da je angleško šolstvo zelo pestro in mnogolično in da imajo do neke mere prav celó tisti Angleži, ki pravijo, da pri njih vobče ni mogoče govoriti o kakem šolskem sistemu. Posebno težko pa se v takem šolstvu spozna tujec. (Dalje.)

Duhovni otroci

Pripovedovalec

(Dalje.)

Majhen možiček je, ki rad pripoveduje pripovedke, toda na tako živahen in ljubek način, da zabava vse. Vedno mu kličejo: »še... še«!

Vsak otrok bi res bil umetnik. Ne vzgaja ga takega šola (marveč ga često celo ubije, ker ne nudi tega, kar bi moglo v resnici hraniti umetniško, otroško dušo); vendar se rodi, recimo, v njem umetnik.

Vse »lepo« je njegov kruh. In zanj, ki si odpira svet, je vse lepo, vse čudovito, vse čar.

Koliko glasov uporablja moj mali, ko pripoveduje. A ni umetnina to, toda popolno uživetje, z vso njegovo dušo, uživetje v prizore in situacije povesti. Kolika dramatičnost v posnemanju bobna! Gib ročic in »bom-brbom« se kar čudovito ujema. Tako je njegovo navdušenje, da naravnost izgublja v situacijah pripovedke svojo individualnost, svojo malo, neznatno osebnost.

Živ prizor: naglo ponavlja crescendo bobna, strah roparjev in naglico, da zakopljejo čimprej svoj plen; njih rastočo bojazen, čim bolj se bliža glas bobna, kot da bi se bližala četa. In čuje se protagonistov glas!

Ne imenujem ga zaman glumača. Toda v vsej živahnosti tiči nekaj, kar da misliti. Malce preveč se uživlja. Otroci, ki ga poslušajo, se še vedno smejejo. Jaz ne več...

Treba se je čuditi, ko pravi tako prostodušno: »Ubijam kače... koliko kač... patatum... patatum...« in energično maha z rokami, ne, z vsem životom, kot bi zares imel pred seboj krdelo kač in bi jih pobijal! Treba je tu pač docela premišljene vzgoje. Malček je eden izmed tipov, ki bodo, pravilno vzgojeni, nekaj postali; toda slabo vzgojeni se bodo kaj lahko potopili vprav zaradi njihove izredne fantazije in tiste prebujne domišljije ter razvnetja, ki ni več zdravo. Prizadevam si umevati to čustveno dušico, da jo vzgajam in znam relativno z njo ravnati.

Pesem pomladi

Pomlad prihaja. Žari ji oko, žari ji lice. Trka na duri... Čuješ? Vzdrami se, poglej! Kamor stopi, kopni zadnji sneg in v čudesu nove zarje vzklije prvi cvet. Tisočero jih nosi v naročju... Podvizaj se, idi ji nasproti: obdarila te bo.

Spremlja jo ljubav, opremljena s strelcem in puščico.

Ljubav poje... prepeva kakor deve v sreči, kakor mamice, ki uspa-vajo dete, kakor krilatci v vejah, odetih v sveže brstje.

Loke in livade se smehlajo, posute z belimi, zlatookimi zvezdicami: očesa sonca so padla na zemljo, da vzradoste sveže zelenje.

Odpri hišne duri. Prodril ti bo v domovje opojen duh vijolic in ti prinesel odmev pozabljenih spevov in božanje izgubljenih sanj. Zdelo se

ti bo, da si zopet srečala detinstvo in dalo ti bo roko, da te povede s seboj še na kak streljaj dalje.

Jutri bo ozaljšan s cvetjem mali oltarček v temnem kotu; kot cvetoča gredica bo in tvoj molek bo imel venčni listič, ki zatrepeče ob slednji jagodi.

Vigred pride s smehom radostnih otrok. Prerojenje! Razveži vezi, ki te priklepajo na led. Prosto in sproščeno, bogato se boš počutila.

Ozri se naokoli. Tvoj je svet, življenje ti proži razprostrte roke v objem.

Bogata si, in ne veš zakaj, in ne veš čemu tvoj smeh.

Na dvignjeni roki nosiš srce, kakor gorečo svečo. Na pragu stojiš v pričakovanju, da te kdo poprosi iskrice za svojo tmino.

Pod žlebom bodo zopet gnezdele lastovke in če tvoje gnezdece ne bo toplo, jih boš malce zavidala.

Videla boš minevati dneve in mesece: vsak ti bo vedel in imel nekaj povedati.

Marec, mesec oznanjenja, z mrzlico v belih perutih. Peruti Gabrijela se dotaknejo zemlje in onkraj cest, ki jih pometa veter, se vzradošča prva travica gajev ljubkih vijolic, trobentic, spominčic, modrih kakor oči »Dekle Gospodove«.

April te kliče, da se ti raduje oko nežno rožnonadahnenih cvetov breskev, ki so ohranili v cvetju odsev žarnega zahoda.

April ima v srcu odmev glasov, kličečih Sinu Davidovega, ki prihaja v imenu Gospodovem: Skleni roki, upogni kolena k molitvi.

April najbolj sveže rose: solze so, solze velikega petka, ki jih usahne sonce Vstajenja.

Pride majnik s polnim naročjem rož, spevom slavcev, utripom v gnezdecih. Pestrobarevne rože dehte v raznih vonjavah in ti nudijo malce opoja. Rože se osipljejo na oltarjih Device.

V juniju se razvijejo ponosni popki lilij v nedolžnobeke čaše obilnega opoja in vabijo čebelice.

(Dalje.)

Bratkovič Anton

Vzgoja sočutja v šoli

Nikoli ne moremo dovolj poudarjati, kako izredno važen je vzgojni moment v šoli, v prvi vrsti praktični vzgojni moment. K globljemu premišljevanju o vzgojnem momentu sili nas učiteljstvo sedanji razrvani čas, ko prevladuje na vseh koncih in krajih sebičnost — stremljenje po stvarnem uživanju.

Po mnogih naših ljudskih šolah se preveč upošteva le zgolj podajanje znanja in vzgoja je le pasivna. Le opazujmo življenje in bomo dospeli do prepričanja, koliko ljudi je zločincev, ki so pa dovršili šole z zadovoljivim uspehom.

Že božji Zveličar je polagal večjo važnost na vzgojo srca kakor na vzgojo razuma z besedami »Ljubite se med seboj...!«

Nikakor pa nočem trditi, da bomo zanemarjali znanje, ki je tudi zelo potrebno za življenje in nam more celo pomagati pri vzgoji srca, vzbujanju plemenitih čustev.

Velikega pomena v šoli je vcepljanje sočutja v učencih, a le največ na praktičen način. Dandanes mnogo govore in pišejo o človekoljubnosti in ustanavljajo celo tozadevna društva. Vendar pa moremo, žal, spoznati, da je prepogostokrat govorjenje in pisarjenje o ljubezni do sočloveka in živali le ničvredno frazarjenje, ki le zakriva vso gnilobo »človekoljubne družbe«. Na kmetih opazimo, žalibog, da je surovost marsikje znatno razširjena, pa celo v mestih in tudi v tako imenovanih »boljših krogih«. Surovosti odnosno brezčutja ne nahajamo le med pijanci, marveč žal tudi med treznimi.

Kje tiči vzrok, da je marsikje tako malo sočutja? — Na vsak način v družini, zlasti v taki, kjer je več sinov, hčera, hlapcev in dekel. Kako brezobzirno ravna včasih starejši sin s hlapcem, hčerka z deklo. Čestokrat strahuje otrok vso hišo in večkrat moremo opaziti, kako se starši posmehujejo takim surovostim in so še celo ponosni na »možat sinov nastop«. Taki otroci morejo postati predrzni in brezsrčni, zlasti najmlajši — »ljubljenčki«. Pa tudi v služabnikih se zatre vsako blago čuvstvo. Ker se hlapec ne more maščevati nad ljudmi, trpi zato živina v hlevu in vprežena v voz.

Surovost do živali pa izvira največ iz nevednosti ali neusmiljenosti in hudobije. Saj čitamo o morilcih in tatovih, ki so bili že v svoji mladosti surovi ter brezsrčni nasproti ljudem in živalim.

Iz omenjenih dejstev razvidimo, da je treba učitelju mnogo, mnogo praktičnega psihološkega in pedagoškega znanja, kajti njegovo delo je veliko, če hoče neprisiljeno vcepljati v mladino ljubezen do vsega.

Tako se nam vsiljuje vprašanje, kako naj otroka navajamo k čutnemu usmiljenju. Potrebno je, da v začetku spoznamo nekaj praktičnih načel o novejših metodah in kar je pred vsem važno, duševnost svojih učencev.

V vsem našem šolskem delu naj stopa v ospredje vzgojni vpliv na srce. Da bomo resnično mogli vplivati na učenčevo srce, je brezpogojno potrebna tesna zveza z domom. Prirejali bomo redne roditeljske sestanke. (A. M. Slomšek: Šola in dom sestrici dve, nobena brez druge biti ne sme.) Nadaljni pogoj za pravo vzgojo srca je pa tudi potreben učiteljev zgled. Ni je namreč stvari, katere bi otroci pri učitelju tako temeljito ne opazili in tudi posnemali kakor njegovo obnašanje.

V šoli ne bomo trpeli preprirov in pretepev med učenci, tudi ne za šalo, iz katere nastane običajno resnica, ki rodi sovraštvo, katero največkrat nikoli ne ugasne. Če se pa le pripeti v šoli kak incident med učenci, odpravimo to v pouku brez zmerjanja in kazni. Otroci kmalu spoznajo gnusobo takega dejanja. Varujmo jih čitanja kriminalnih do-

godkov. Večinoma vsi kriminalni pripetljaji so navadno v zvezi z alkoholom. V učnih tvarinah moremo najti dovolj prilik, da neprisiljeno zatiramo surovost. Ko se pripravljamo na pouk, mislimo pri vsaki tvarini na to, kako bi učence navajali k sočutju. Le premišljevatí je treba in vedno bomo našli kaj primernegea. Ko bomo obravnavali n. pr. kako žival, bomo v prvi vrsti naglašali vse koristi te živali ter izrazito upoštevali načelo »Ne muči živali!« Tudi lepo petje vpliva na otroška srca. V neki povesti sem čital, da je pesem ganila celo razbojnika, ki je nato opustil zlobno namero.

Sočutje moramo v šoli krepiti v prvi vrsti praktično. Kako dobro nam je v srcu, če smo siromaku kaj podarili ali bližnjemu pomagali v stiski. K takemu ravnanju navajajmo učence ob vsaki priliki. (Medsebojna pomoč v šoli: kruh, šolske potrebščine itd.) — Ako pastirju zbesni krava, ki vzdigne rep ter naglo dirja čez »škodo«, je pastir ne sme pretepati. Učencem pojasnimo pogostokrat ta primer, ki je običajen na paši.

Opozarjajmo učence na koristi, ki jih nam nudijo živali! Zlasti je treba upoštevati živali, ki niso telesno privlačne: krastača, netopir itd. Otrok naj ima usmiljenje celo do škodljivcev. Razvoj in ustroj telesa sta vzrok, da nam more škodovati ta ali ona žival. Škodljivce uničimo, a ne mučimo.

Pripomniti moramo, da ne opisujmo živali samo na živinozdravniški način, marveč v zoologiji naj stopata v ospredje korist in škoda glede na telesni ustroj), končno vzgoja, ki naj polni srce.

Otrok naj pride polagoma do spoznanja, da je življenje vsake živali pomenljivo.

Narodna kultura

Etbin Boje

Naša narodna zavest, vzgoja in obramba

10. Stiki z ostalimi Slovani

Medsebojno zblíževanje v obče (Dalje.)

Zbližanje in povezanje vseh slovanskih narodov v eno višjo duhovno enoto je kljub razčlenjenosti in današnji razbitosti Slovanov nujno potrebno pa tudi možno bolj kot vseslej. Saj kulturno duhovno zblížanje slovanskih narodov ni nujno vezano tudi na popolno zunanjo medsebojno povezanost, marveč se danes da morda do iste mere s sodobnimi tehničnimi in kulturnimi sredstvi izvesti pri dovolj močni zavesti in volji. Seveda bi bilo tu treba pričeti z resnim delom na malo hitrejši način kot se je to vršilo že doslej z raznimi jezikovnimi tečaji, kulturnimi krožki, študijskimi zamenami in medsebojnimi obiski. Tu bi se morali odločilni činitelji pač bolj ozirati na čutenje in težnje ljudskih src in duš, kot pa se ravnati po raznih diplomatskih kazalnih in merilih. Slovanska zavest

pri slovanskih narodih danes ni nikaka puhla beseda, treba pa bi jo bilo netiti, gojiti, poživljati in usmerjati smotrno, da bi dobila priznanja in odraza tudi pri tistih, ki odločajo v dejanju. Z odkrito gojeno to zavestjo bi izginili tudi vsi notranji medsebojni sporčki in prepirčki in v ospredje bi stopila tista širokogrudnost in prvotna slovanska ljubezen, ki združuje in ustvarja. Nedvomno je to velika naloga Slovanstva v bližnji bodočnosti.

Slovani izkazujemo toliko skupnih posebnih potez in toliko naravne sličnosti in značajne podobnosti, da nas že vse to samo navaja na kulturno in politično zблиževanje. Zato se ta ali oni danes upravičeno čudi, da se to medsebojno zблиževanje spričo vseh teh dejstev ne vrši tako hitro in v taki določni obliki, kakor bi bilo pričakovati. Saj smo bili Slovani po vojni vendar samostojni in svobodni in nihče nas ni mogel prisiliti v neslovanske zveze in smeri, podobno kakor nas danes nihče ne more več ovirati pri učenju slovanskih jezikov, kar je bilo za naše izobraženstvo v predvojni dobi stalen in kakor sama »velehradska kuga« nevaren pojav. Nihče nas ne bi pri tem več preganjal, pa vendar ne izkazujemo v zadnjem dvajsetletju v tej smeri niti zdaleč tiste podjetnosti in marljivosti, kakršno so pokazali predvojni rodovi, ki so skrivoma sklepali kulturne zveze in so se učili slovanskih jezikov v tajnih krožkih. Pri tem pa ne moremo reči, da bi bili sodobni slovanski rodovi do vprašanja medsebojnega zблиževanja v neprijaznejšem razmerju. Vzroke bo treba torej poiskati drugje. Morda je največ zakrivilo premajhno pospeševanje zблиževanja slovanskih rodov pač dejstvo, da smo bili vsi skupaj preveč zaposleni z notranjim urejevanjem vsak v svojem državnem in narodnem okviru, da bi nam preostajalo še dovolj časa in sil za to, po drugi strani pa so bile naše vodilne osebnosti in — lahko rečemo — starejši naši voditelji še morda le vsi prepolni predvojne miselnosti, ki se je — razumljivo — ne morejo tako hitro popolnoma otresti, da bi od urejevalnega in utrjevalnega dela posegli smejeje in odločilneje tudi v ustvarjalno delo za drugačno bodočnost slovanskih narodov in zato se tudi z državne strani v tem pogledu pri nobenem slovanskem narodu ni mnogo ali celo nič storilo v zadnjem dvajsetletju.

Slovansko poslanstvo...

To zблиževalno delo čaka torej mlade rodove svobodnih slovanskih narodov in držav, ki jih predvojni duh časa in razmer ni mogel več toliko zajeti. Vprašanje je le, če bo ta mladi rod, ki počasi prevzema vojke voditeljstva v kulturi in politiki mladih slovanskih držav, dovolj živo začutil potrebo in nujnost po takem zблиžanju, ki je ostalo doslej le pri zasnutkih, a do trdnih zgradb in mostov v tem pogledu ni prišlo.

Dosedanja usoda osvobojenih slovanskih narodov je bila kljub nekim sličnostim dokaj različna. Čeprav je namreč svetovna vojna prinesla svobodnejši kulturni razvoj, vendar poteka že drugo desetletje, ne da bi si ti mladi, obujeni in razživljeni slovanski narodi stopili bliže in se med seboj dovolj spoznali in zvezali, kakor bi to terjalo njihovo sorodstvo.

Menda je res, da se je slovanska vzajemnost dosedaj preveč gojila le v navdušenih besedah, najrajši v razigranih večernih družbah. Nismo se dovolj zavedali lepih in odrešilnih možnosti stvarnih medsebojnih kulturnih in političnih stikov in smo se zato Slovani rajši vezali v različne mednarodne bloke, ki nikdar niso imeli najmanjših slovanskih ciljev. Zato je prišlo tako daleč, kakor je prišlo in bo morda še prišlo kot kazen za greh in kot najboljša skušnjava in opomin za naprej, kljub temnim preizkušnjam in trpljenju, ki moramo biti nanje pripravljene. V tem času nam nikakor ne sme upasti pogum in stvari, ki se bodo okoli nas godile, nam ne smejo toliko zamegliti oči, da bi izgubili to veliko svoje poslanstvo v slovanstvu, da bi se izneverili tej svoji veliki kulturni nalogi.

Slovensko poslanstvo...

Pri nas so pesniki in buditelji vse od Vodnikove Ilirije oživiljene ter Prešernovega spoznanja: »Največ sveta otrokom sliši Slave!«, zlasti sredi preteklega stoletja in še kasneje izražali iskreno vero v slovanstvo in njegovo veliko poslanstvo v človeški kulturi, kakor je k temu spodbujal že veliki Nemec Herder. Potem slede Slomšek, Jenko, Erjavec, Trdina, Levstik, Stritar in drugi, da se je na čitalniških besedah ta misel že kar preveč razvpila in poplitvila, dokler se ni začelo z resnejšim zadevnim delom. Vendar so ostajali stiki z ostalimi Slovani z naše strani malenkostni in slabotni vse do nedavna. Največ smisla za to smo — kot že omenjeno — pokazali morda še prav mi Slovenci, ki smo kot eden najmanjših slovanskih narodov najprej poklicani za zbliževalno delo.

Prav Slovenci smo najbolj — poleg Čehov — potisnjeni na zapad in nič čudnega, če smo bili tako najbolj izpostavljeni zapadnemu kulturnemu duhu ter smo pri tem tudi izgubili marsikatero slovansko potezo in lastnost vsaj v tisti meri, kot jo najdemo še pri drugih slovanskih narodih. Kljub temu pa smo ohranili še mnogo prvotnih slovanskih potez tako v jezikovnem kakor v narodopisnem in značajnostnem pogledu. Danes smo poleg Čehov v duhovnem oziru najnaprednejši in tudi organizacijsko najprebujenejši. Zaradi svoje majhnosti imamo nujno obrnjen pogled preko tesnih meja svoje ožje domovine na sosedstvo in v vnanji svet. Zato bo res tudi, da smo vprav mi Slovenci kakor ustvarjeni posredniki in potovci med člani bratskih narodov. Tudi jezikovno se hitreje prilagodimo in smo lahko dobri tolmači.

Res je tudi v zadnjem času naš narod pokazal — morda izmed vseh ostalih slovanskih narodov — še največ volje za tesnejše in realnejše zблиžanje in spoznavanje med Slovani. Saj so naša kulturna društva živahno iskala in držala zveze s sorodnimi društvi pri Bolgarih, Čehih, Slovaki in Poljaki. Saj smo priredili številne izlete slovanskih bratskih društev v naše kraje in od nas v druge slovanske dežele, mnogo vse-slovanskih kongresov, predavanj in nastopov v ta namen, organizirali študijske zamenjave naših izobražencev po slovanskih univerzah in prevedli že več leposlovnih del v naš jezik. Pri tem smo mnogokaj tudi

posnemali in o marsičem poročali ter se obveščali v časopisih in revijah. Slovanske države so sklepale med seboj pristrčna prijateljstva, gospodarske, trgovske in politične pogodbe, navezovale po poslaništvih potrebne stike in se po svojih odposlanstvih medsebojno obiskovale. Mostovi torej nikakor niso bili podrti.

Slovansko mesijanstvo...

Kljub vsem tem dosedanjim prizadevanjem pa dober poznavalec slovanskih narodov in držav nikakor še ne more biti zadovoljen. Vsi ti mostovi so bili ali preslabi ali pa premalo rabljeni. Mnogo bi bilo treba še storiti in vse, kar je že ustvarjenega v tej smeri, bi bilo treba še poglobiti, povečati in pospešiti. Beseda o slovanskih stikih in zblizanju čaka še velikih osebnosti narodnih vzgojiteljev, organizatorjev, kulturnih delavcev in tudi državnikov, da jo udejavijo z vsemi potezami in trdnimi, prometnimi mostovi; nujno je treba — to se je zlasti v zadnjem času pokazalo —, da postane čimprej — »meso«. Ta potreba pa mora izvirati iz naše žive zavesti neposredno iz žive, pristne narodne kakor slovanske razživljenosti. Morda je ni bilo doslej dobe v zgodovini, da bi vse razmere in okoliščine same tako silile vse Slovane, da se med seboj spoznajo in povežejo v eno močno kulturno in politično silo Evrope in vsega sveta. Nikdar bi si Slovani pred zgodovinsko odgovornostjo ne mogli opravičiti zamude, da niso znali pravočasno strniti močnega kroga, ki bi s svojo veljavnostjo lahko postal odločilen v evropskem kulturnem in političnem prostoru. Tako pa smo se morali, ker smo bili neenotni in brez dalekosežnega narodnostnega načrta, dostikrat sramotno vezati z narodi in državami, ki nam niso nikdar bile in nam ne morejo biti naklonjene iskreno in ki pod plaščem diplomacije skrivajo za videzom prijateljstva večkrat le svoje sebične in koristnostne namene, namesto da bi se najprej v slovanski družini združeno posvetovali in si poiskali poti v bodočnost. Slovansko mesijanstvo se lahko uresniči takoj, kakor hitro bomo vsi Slovani o njem trdno in živo prepričani. Tedaj se bomo dejansko približali izpolnitvi slovanskega kulturnega poslanstva v človeški družbi in kulturi.

Zato naj bi naša prosvetna društva zanašala ta slovanski in cirilo-metodijski duh med naše ljudstvo, ki naj se čimprej prebudi v močno, neomajno samozavest narodne moči in slave v skupni povezanosti enega kulturnega kroga vseh Slovanov. Edino kulturna gradnja v tej smeri nam bo prinesla boljših kulturnih rešitev in izhodov, kakor jih je mogla nuditi zapadna mehanistično-racionalistična smer polpretekle dobe. Da je naša narodna obramba končno odvisna tudi od medsebojne, organizirane in smotrne povezanosti med slovanskimi narodi in državami, o tem nas pač najbolj prepričuje sedanost, da se ne oziramo posebej na opomine naše narodne in obče zgodovine. Tu bodi naš »ceterum censeo« Prešernov nauk: »Manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi!«

(Dalje.)

Psiha slovenskega naroda

1. Zemlja in njeni prebivalci

Sloven'c, tvoja zemlja je zdrava,
za pridne nje lega najprava,
polje, vinograd, gora, morje,
ruda, kupčija tebe rede.

Val. Vodnik.

Na goratem, tesnem prostoru živi slovenski narod. Pretežni del ozemlja zavzemajo Alpe, ki s svojim delom Julijskih Alp dosežejo v Triglavu (2863 m) največjo višino.

Ko se dvigne megleno poletno jutro nad Ljubljanskim poljem, tedaj zažare Kamniške planine, katerih najvišji vrh je Grintavec (2559 m), v nedopovedljivi krasoti. Ni čudno, da je Slovenija vprav zaradi svojih naravnih krasot privlačna točka za tujce iz vseh krajev, ki prihajajo v Slovenijo na izlete in na letovanje.

Tu gorovje s strmimi vrhovi, ki kakor prst kažejo proti nebu, tam ljubke dolinice, tu mračne tesni, tam mikavna sončna planjava, tu temno složno gorovje Karavank, tam ostri hrbti Julijskih Alp in zobati robovi Kamniških planin, tu prostrane senožeti, široke ravnine, plodne njive in senčnati gaji, tam zopet hriboviti svet s pohlevnimi vasicami, skritimi med sadnim drevjem in zelenjem, tam vinski griči in vinorodne gorice, tu pusta kraška goličava, tu temni gozdovi, tam široke ravní, a vsepovsod na večjih gričih, holmih in brdih pa se bleste lične bele cerkvice.

V geološkem oziru je torej Slovenija prav raznolika. Slovensko zemljo venčajo na severu Alpe, katerih zasneženi vrhovi se blestijo v soncu kakor kristal, a v južni dalji pa prehaja gorovje v skaloviti Kras. Njegov čar so podzemeljske jame s kapniki. Tu je stvoril Kras poezijo kapnikov, tam pa molé gole čeri, tu sega njegov samotni skalnati greben globoko v zemljo, v njegovih globelih pa se pretakajo podzemeljske vodé, tam pa je Kras zopet ves živ, vode prihajajo na dan, oplajajo in namakajo revno zemljó, tu zopet zapuščajo vode nenadoma svojo strugo na površini zemlje in nadaljujejo svoj tek v podzemeljskem veličju Krasa.

Ves južni del slovenskega ozemlja oklepa ta trnjeva slava Krasa. V severnovzhodnem kotu se začinja velika Panonska ali Podonavska nižina, ki sega še v slovensko ozemlje s Prekmurjem in z vinorodnimi Slovenskimi goricami.

Žito in vino, sadje in zelenjavo, razne vrste lesa, rude, premog in druga naravna bogastva daje naša zemlja. Sicer pa je površina slovenske zemlje bolj slikovita kot plodna in žitorodna. Zato pa je tem bolj hvalevredna pridnost našega kmeta, da iztisne iz zemlje sadove. Z znojem in z žuljavimi rokami so odkupljeni sadovi naše zemlje; v hribovitih krajih nosijo kmetje gnoj na njive v brentah in orjejo ponekod še z lesenim plugom, vse delo opravljajo brez strojev, tako da res v potu svojega obraza pridelajo svoj košček kruha.

Če odštejemo trud, ki ga ima naš kmet pri obdelovanju hribovite

zemlje, da mu kaj rodi, moramo reči: Slovenija s svojimi zgodovinsko znamenitimi mesti in trgi, z ljubkimi gorskimi vasicami, med katerimi so posejani pisani travniki, polja in njive, na holmih in gričih pa bele cerkvice, ob poljih, travnikih in senožetih pa stražijo samotna pota in stezice bela zidana vaška znamenja in lesena razpela — o, ta naša Slovenija je zares romantično lepa dežela.

Življenjski pogoji ljudstva pa so trdi, zelo trdi. Zaradi hribovite lege in ostrega alpskega podnebja tla niso posebno sadonosna, vendar slovenski kmet goji pšenico, oves, ajdo, krompir in druge poljske sadeže, a obdelovanje zemlje pa je — kot rečeno — naporno in težavno.

V zadnjem času slovenski kmet propada, mnogo malih in srednjih kmetov je prišlo ob posest zaradi sodobnih težkih gospodarskih in socialnih razmer, dasi je slovenski kmet navajen živeti uborno in preprosto.

Večstoletno tlačanstvo in temu primerna vzgoja k ponižnosti in podložnosti je slovenskemu ljudstvu vcepila usodno pasivnost, vendar pa smemo reči, da se njegova duša navzlic statični in konservativni vsebini ni povsem izkrivila in izmaličila, ampak ohranila svoje zdravo jedro in v njem vse sposobnosti za veliko in močno narodno kulturo. Ne prikrivam krivde, ki jo je zagrešila taka vzgoja k podložnosti in servilnosti nad našim ljudstvom; zavoljo nje ne stopa slovensko ljudstvo v zgodovinsko areno kot polnopraven, svoboden in v celoto strnjen narod.

Občutek manjvrednosti, ki preveva povprečnega slovenskega človeka, da mu imponira vse, kar je tuje in da ima sveto spoštovanje in bojazen pred tujo veličino, je takisto žalostna dediščina iz minulih časov.

Dasi je na splošno slovensko ljudstvo na dosti visoki prosvetni stopnji, vendar v njegovem življenju manjka neobhodno potrebna sestavina, ki je za narod ena najvažnejših: zavest skupnosti z zaupanjem vase.

Večstoletni zgodovinski in strateški spoj z Avstrijo, ki so ji vladali Habsburžani, je onemogočil slovenskemu narodu, da bi razvijal svojo temeljno potrebo po takih osebnih kvalitetah, ki bi pospeševale njegovo narodno vzajemnost in strnjenost. Zvestoba je bila velika slovenska krepost, a ta zvestoba ni Slovincem v narodnostnem oziru prinesla koristi. V imenu te zvestobe je slovenski narod svojim tujim gospodarjem žrtvoval svojo voljo, svojo samozavest, ne zavedajoč se, da si s tem zmanjšuje svojo narodno samobitnost. Bil je le priden in ubogljiv učenec svojim tujim učiteljem, ki mu niso puščali nikakih svoboščin, da se ne bi prebudila v njem sla po zavestni in svobodni stvarjalni osebni moči.

Ta neugodni narodnostni razvoj Slovencev v preteklosti ni mogel zatreti povsem zdravega narodovega vitalizma, kajti narod je bil dovolj odporen, da ni izkravel spričo vseh udarcev, ki so ga doletevali. V religioznosti je črpal svojo moč za obstanek, ona je vtisnila v njegovo dušo globoke brazde, ona je bila vrelo njegove življenjske moči, ona mu je bila edina uteha in opora na križevi in trnjevi poti njegovega življenja.

Z globoko psihološko utemeljenostjo lahko tudi v narodnostnem oziru spoštujemo kamnite priče živega krščanskega čuta našega ljudstva: kam-

nita znamenja ob cestah in križpotjih. Iz vere in prisanosti k zemlji so vznikle v slovenskem človeku trdožive silnice sebeohrane.

Tudi v geopolitičnem oziru je naše ozemlje gospodarsko in socialno važno. Krajevne in klimatske danosti ter geopolitična lega ozemlja so vtisnile slovenski psihi poseben pečat, tako da spričo krajevne nehomogenosti našega ozemlja razlikujemo več tipov Slovencev s čisto svojevrstnim značajem in lastnostmi. (Dalje.)

A. Kopriva

Donesek k slovenski pedagoški kroniki za leto 1938

(Dalje.)

Isti pisatelj je izdal tudi knjigo »Slovenska vas na Dolenjskem«, o kateri pravi dr. Ogris v letošnjem »Popotniku«, da je v smislu sociološkega raziskovanja naše vasi najtehtnejši spis te vrste. Kakor svoj čas Jurančičeva knjiga »Iz šole za narod«, (ali Doberškova »Vpliv socialnih razmer na razvoj otroka«) je tudi ta zanimivih in poučnih podatkov bogata knjiga vredna, da pride v knjižnico vsake šole in vsakega učitelja. Je sicer pedagoško, v ožjem pomenu besede, manj poudarjena nego je Jurančičevo ali Doberškovo delo. toda za pravilno presojanje in umevanje celotnega, torej tudi vzgojeslovnega in dušeslovnega problema naše slovenske vasi, je vsakemu na vasi delujočemu izobražencu pravi, neobhodno potreben vodič. V folkloristiki, v raziskovanju socialnih in gospodarskih razmer je piščev pristni delokrog, kar dokazujejo mnoga njegova prejšnja dela in članki. Knjiga je izšla na finem papirju v tiskarni Merkur v Ljubljani. Obe knjigi pa predstavljata veliko vrednost za vsakega učitelja, ki mu je načelo domorodnosti pri pouku in pri vzgoji eno vodilnih načel, ker bo našel v obeh osnovo in še nadaljnjih pobud za uspešno delo v tem smislu. Škoda le, da sta knjigi razmeroma dragi. Vsaka je stala v subskripciji 100 din, sicer pa 160 din. Obsegata vsaka okoli 170 strani.

Veliko vrzel v naši borni domači književnosti o spolni vzgoji je izpolnil znani dr. Anton Breclj s svojo strokovnjaško pisano in s klenimi, nevsiljivo vpletenimi vzgojnimi nauki obogateno knjigo »Ob viru življenja«. Knjiga ne nadomestuje le popolnoma vsa slična, našemu slovenskemu pojmovanju družinskega življenja često kvarna tuja dela, ampak jih v mnogem prekaša. Znameniti slovenski ginekolog dr. Alojzij Zalokar iz Ljubljane je napisal knjigi sijajno oceno v reviji »Misel in delo«, kjer pravi med drugim: »Visoko cenim zaslugo dr. A. Breclja, da se je kot zdravnik lotil težkega dela, rešiti prirodo iz spon nenaravnih in zaradi tega škodljivih duhovnih nazorov, pa najsi jih pridiga levica ali desnica. — Vse preveva odločna borbenost, združena z globokim, resnim pojmovanjem prirodoslovnih in socioloških resnic. — Brez dvoma najvažnejša plat knjige pa je idejna, saj smo prav v vodilnih mislih neizrečeno razkosani, in sicer prav povsod, v tako imenovanih naprednih krogih, kakor tudi v verskih. — Zato je dobro, da je Brecljeva knjiga, ki je namenjena širšim plastem, pisana s trdo roko.«

Dr. B. Dragas je v prenovljeni, izpopolnjeni in sodobno preurejeni III. izdaji dal materam in vzgojiteljem lepo knjigo »Pomoč novorojenčku in dojenčku« (224 strani). Knjiga ima največ nasvetov za nego in vzrejo deteta, pa tudi za početke njegovega pravilnega vzgajanja, kar je pri dojenčku še prav posebno v tesni zvezi in potrebno.

Slično delce na 32 straneh je izdala ga. Hočevar-Megličeva s »Knjižico za nego dojenčka«, kjer je popisana tudi otrokov duševni razvoj.

Krista Hafner je kot 1. zvezek »Knjižice za starše«, ki jo izdaja Slomškova družba v Ljubljani, napisala zelo strnjeno in poljudno ter v prijetnem jeziku podano knjižico »Kako naj se otrok uči«.

Prosvetni oddelek kraljevske banske uprave v Ljubljani je prav ustregel roditeljem z brošurico »Navodila staršem ob vstopu otroka v rednjo šolo«.

Odlična knjiga ge. Milice Grafenauerjeve »Iz duhovnega življenja družine« je izšla pri Mohorjevi družbi v Celju v II. izdaji (prva leta 1931). Za prenovo družinskega življenja v duhu pravega krščanstva ali pripravo je napisana ta lepa knjiga, tako posamezniku kakor vzgojiteljem, ki tega duha prižigajo z besedo in z vzgledom med slovenske može in žene, mladeniče in mladenke.

Jerica Kozina je s svojo 64 strani obsegajočo knjižico »Igralna šola« na svojstven način, posnet delno po inozemskih vzorih (Montessori), skušala najti pot k lažjemu pridobivanju jezikovnih, zgodovinskih, zemljepisnih, računskih i. dr. pojmov v obliki igrice.

Angela Vodetova je v knjigah »Spol in značaj« pokazala, čeprav mestoma enostransko, a nad vse resno, jedrovito in poljudno vso težo problematike ženskega vprašanja in z njo v zvezi vprašanja družine.

Slovenska šolska Matica nam je v letu 1938 dala spet po dolgih letih poleg običajnega »Zbornika«, XXXIII. zvezek, letnik 1937, ki razen številnih potrebnih življenjepisov — »mrtvi nas živeti učijo« je često poudarjal Slomšek — prinaša tudi tehtne članke o glasbeni vzgoji, o slovaškem šolstvu, psihotehniki, o obrazovalnem pomenu svetovnega naziranja in domače kulture, o fašistični vzgoji, šoli in vzgoji, tudi dve knjigi iz področja didaktike.

Ta je bila v zadnjih letih na škodo učnim uspehom morda nehote omalovaževana, ker so nespretni posnemalci idej nove šole pozabljali, da baš iste, podprte z dušeslovnimi in mladinoslovnimi izkustvi, zahtevajo od učitelja vestnega poznanja izgradnje šolskih predmetov, t. j. didaktike jezikovnega, računskega, prirodopisnega i. dr. pouka. Strnjen pouk namreč ne izključuje temeljitega poznavanja strukture posamezne obrazovalne dobrine ali predmetov in učnih snovi, ampak nasprotno predpostavlja tudi temeljito didaktično znanje, ogrodje, brez katerega često zvedeni vsako znanje, ki ga mora šola vzporedno posredovati z vzgojo mladini kot trajno vrednoto. Seveda smešno bi bilo to, ako bi kdo iz podajanja najmanjše snovi napravil že didaktični problem in zahteval pri isti neko precizno izdelanost. Končno pa je vsako zaletavanje za novostmi brezuspešno, ako učitelj vsaj v nečem ne pokaže predanosti poklicu in neko stopnjo toplote in mičnosti v svojem značaju in podavanju — saj ni treba govoriti takoj o izklesani osebnosti — ter ne zna na ta način izvesti pravega kontakta z učenci.

»Ideologija nove didaktike« Václava Přihode v prevodu prof. Vedralove je prinesla mnogo jasnosti v kopico vprašanj, zaradi katerih danes polemiziramo, mnogokrat iz zelo plitvih zrelšč in ozkih obzorij. To delo češkega šolnika-strokovnjaka svetovnega formata, ki mu pedagogika in didaktika ne pomenita, kakor žal mnogim pri nas, mazaštva, ki so mu alfa in omega vsega zdravilstva le »domači krajtlihi«, ampak resna znanost, kakor n. pr. so to medicina, tehnika itd., ki imajo svoje zakonitosti in so podvržene neprestanemu razvoju in izpopolnitvam.

S knjigo Alberta Žerjava »Sodobni zgodovinski pouk« pa je SŠM pričela izpolnjevati vrzeli, ki so nastale v zadnjem desetletju zaradi pomanjkanja sodobnih didaktik za razne predmete. Finkove in Valesove uklo-slovne knjige, katere učiteljstvo še danes rado in z uspehom uporablja, vendarle potrebujejo dopolnitev in korektur v smislu razvijajoče se znanosti. Posebno velja to za zgodovino, zemljepisje in slovenski jezik. (Dalje.)

Bobičeva nova »Začetnica«

Pravkar je izšla nova začetnica za naše ljudske šole pod naslovom »Preljubo veselje, o kje si doma«. Sestavil jo je v. d. ban. šol. nadzornika F. Bobič, ilustriral prof. R. Klopčič, tiskala jo je Jugoslovanska tiskarna, založila pa banovinska založba šolskih knjig in učil v Ljubljani. Čemu navajam vse štiri? Zato ker so vsi doprinesli v polni meri svoje, da je mogla priti na svetlo tako dobra in lična šolska knjiga, ki jo moremo šteti v ponos za slovensko šolsko literaturo.

Prvi pogled v knjigo pokaže, da je to risalna začetnica, da ni globalna, ima pa globalne tendence. V svoji študiji o začetnem pouku čitanja in pisanja, ki jo je izdala Slovenska šolska matica, sem povedal kot zaključek pregleda neglobalnih čitalnih metod, kakšne lastnosti imej moderna začetnica, če ni globalna. In te lastnosti ima nova začetnica!

V začetku knjige so risalne in fonetične predvaje. Risalne predvaje imajo vse temeljne oblike črk, ki jih morajo učenci pozneje risati. Fonetične predvaje pa služijo pravilni tvorbi soglasnikov, na kar druge začetnice navadno ne mislijo, ali so vendar za pouk zelo potrebne.

Začetnica je torej risalnega tipa. Učenci precej časa samo rišejo črke, pisane črke pridejo na vrsto šele pozneje. Za to risanje spoznavajo učenci črke tako imenovane mešane antikve, ki ima prednost, da so velike črke (z maloštevilnimi izjemami) le povečane male črke. Če spozna otrok malo črko, ima obenem tudi že obliko dotične velike črke.

Mešana antikva je vrh tega zelo preprosta. Posamezne črke more zvezati učenec med seboj z nekaj črtami in tako preide čisto preprosto na pisane črke. Od strani 62 dalje so v začetnici primeri za prehod od risanih (tiskanih) na pisane črke. Napačno bi bilo, če bi hotel učitelj to razumeti tako, da bi smele priti take vaje do obravnave šele tedaj, ko so učenci spoznali že vse male črke. Ne, ko učenci začenjajo uvidevati, da je zapisovanje besedila z risanimi črkami prepočasno in da vezanje črk med seboj zelo pospešuje pisalno spretnost, potem je pravi čas za postopni prehod od risanih na pisane črke. Včasih bo ta stopnja dosežena prav kmalu, morda že celo kar po nekaterih soglasnikih. Risalno pisanje pa še potem lahko ostane kljub temu: saj je za učenca važno, če potom risanja dodobra spozna in si pomni poedine dele črk.

Začetnica obravnava glas za glasom in sicer na fonetični in normalnobesedni podlagi. So risalne začetnice, ki nimajo proučavanja posameznih črk, ampak podajajo samo čtivo. Take začetnice predpostavljajo, da obravnava učitelj črke poleg začetnice in knjiga je potem prav za prav le prva čitanka, je uporaba in vaja. Kjer učitelj to ve, je prav, kjer pa ne, mu taka začetnica ne pomaga nič, spravlja ga le v obup, ker se muči — z globalnim čitanjem v knjigi, ki ni sestavljena v ta namen. Nekateri izmed risalnih začetnic so si pomagale tako, da so imele narisane normalnobesedne predmete z ustrežajočimi črkami na platnicah. To je že

bila nekaka pomoč. Bolje pa je, da so črke kar v knjigi, kakor je to izvedeno v novi začetnici. Ona ima torej obravnavo poedinih črk in poleg tega še dovolj čtiva. Če pogledamo te črke, vidimo, kako se je pisatelj trudil, da bi podal za vsako črko fonetičen izraz in obliko črke iz začetka normalne besede, torej tako, kakor je prav in primerno za otrokovo dožemanje. Da se načelo ponazoritve črkinih oblik iz predmeta ni moglo povsod posrečiti enako dobro, bo razumel vsak metodik in učitelj prvega razreda, ker mu je znano, da je tako stremenje bilo vedno ideal, kateremu se bliža ta bolj, oni manj. Pričujoča začetnica je dosegla ta smoter pri pretežni večini črk, kar ji gre v hvalo.

Rekel sem, da ima ta začetnica tudi globalne tendence. Kjer v kakí besedi manjka črka, ker je pouk še ni imel v delu, tam je dotična črka vstavljena kljub temu, ali manjša in v posebnem kvadratu. Učenec sklepa iz situacije, iz slike itd. na celo besedo in čita tudi tiste črke, čeprav jih podrobno še ne pozna. To mu olajša tudi poznejše delo ter mu predstavlja ves čas besedo kot optično in miselno celoto.

Tu in tam je bilo treba postaviti v kak stavek tudi sliko predmeta za besedo, ki bi jo bilo samo po nekaterih črkah uganiti pretežavno. Tudi tak način olajša čitanje. Še znaki so uporabljeni, n. pr. = za besedo »je«.

Besedila je pri črkah mnogo in dobro je. Lepo je zvezano s sliko ter skuša podajati otroku zaokroženo dejansko celoto. Tako čtivo otrokom ugaja najbolj.

Sploh pa slike! Že barve same mičejo. Ako pa pogledaš slike natančneje, moraš priznati, da jih ni narisal le risar, kakor je to pri drugih začetnicah, kjer se poveri tako delo kakemu spretnemu risarju, ki potem dela po pisateljevih navodilih. Ne, ta risar je sam učitelj-pedaĝog in vsaka poteza kaže, da ve, kaj gre otroku. Vsaka slika diha življenje in to je resnično otroško življenje! Dal sem knjigo v roko petletnemu otroku. Njegovo veselje je bilo izredno, kar nagledati se ni mogel pestrih slik in vsaka mu je kaj povedala, ga spominjala na kaj iz njegovega doživetja.

Kakor druge začetnice ima tudi ta na koncu berilni del. Berilca in pesmi kažejo, da jih je izbral več učitelj. Ozirajo se na vse, kar obsega otrokovo zanimanje med šolskim letom. Ljubke slike dajejo besedilu prav posebno privlačnost.

Berilni sestavki so tiskani v črkah različne velikosti, oblike itd., da se otrok res lahko počeno vadi in utrjuje svojo čitalno spretnost.

Knjiga velja 20 din. Dosti, bo kdo rekel. Če pa pomisli, koliko je morala žrtvovati banovinska zaloĝa šolskih knjig in učil, da je dala knjigi tako prikupno obliko, če pomisli nadalje, da je bilo treba kliširati kar cele strani ter tiskati z barvami, potem se mu bo cena zdela zmerna.

Na kratko: vesel sem te knjige. Videl sem jo nastajati, spremljal sem jo na trnjevi poti poĝajanj, premišljevanj, dvomov, predrugačitev in izpopolnitev in končno je le dobila tisto obliko, ki sta jo imela tako pisatelj kakor risar ves čas pred očmi. Upam, da bo nova začetnica v veselje in prijeten pouk našim slovenskim otrokom.

Kulturna slika prekmurske vasi

(V spomin na 20 letnico vstopa Prekmurja v slovensko zajednico.)

V zadnjem času se mnogo govori, še več pa se piše o vasi, o vaškem življenju in o raziskovanju vasi. Skoraj ni slovenske revije, ki ne bi obravnavala to važno vprašanje. V današnji socialni in gospodarski zmešnjavi se je pozornost javnosti obrnila na vas, od koder se pričakuje ozdravljenje. Po velikih pretresljajih — kakor je bila tudi svetovna vojna — je bila vedno vas ona osnova, na kateri se je skušala zidati boljša bodočnost naroda. Vas je tista celica, iz katere si narod črpa svoje vrline, od koder prihajajo pobude in upanja. Tozadevno važnost vasi so narodi hitro spoznali in s tem vzporedno se je zbudila želja in nujnost raziskovanja vasi.

Znanstveno raziskovanje vasi je najbolj razvito v Združenih državah Severne Amerike, kjer so v ta namen ustanovljeni mnogi fondii z velikimi kapitali. Pri Fincih je mladina začela to akcijo in danes se lahko ponaša z ogromnim in uspešnim delom. Nemci so se po svetovni vojni lotili dela, in sicer z velikim uspehom. Tudi Romuni so že veliko storili v prid vasi.

Pri nas je ta akcija še v povojih. Tudi pri nas se zavedamo velevažnosti tega vprašanja. Prve pobude za to delovanje so izšle iz vrst učiteljstva, ki se zaveda, da učiteljevo delo ni samo abeceda v šoli, temveč še marsikaj drugega. In to učiteljstvo se tudi zaveda, da gre danes skozi šole že vse ljudstvo; zato se trudi, da spozna do podrobnosti svoj službeni kraj, raziskuje preteklost ljudstva in vse kulturne in socialne prilike svoje vasi. Samo na ta način bo znal učitelj prijeti delo na pravem koncu. Zato bi morala vsaka šola sestaviti kulturno sliko svojega šolskega okoliša, da bi učitelj-naslednik ali novinec takoj ob nastopu nove službe dobil zaokroženo sliko svojega novega službenega mesta. Na ta način bi se olajšalo delo, pridobilo na času in pripomoglo k uspešnejšemu delu.

V naslednjih vrstah bom poizkusil podati kulturno sliko svoje vasi.¹

Nekaj iz zgodovine moje vasi²

Moja vas — Lipovci — se v starih listinah kaj različno omenja: Lipócz, Lipahócz, Lipovce; pred Trianonom Hársliget. Kako daleč sega nazaj v preteklost njena ustanovitev, ni mogoče točno ugotoviti. Vsekakor je gotovo, da je vas obstajala že v 16. stoletju, ko je pripadala k lendavskemu gradu. Prvi njeni gospodarji so bili grofi Bánffy-ji. Leta 1278. je madžarski kralj Ladislav IV. (1272—1290) podaril ozemlje vasi hrvaškemu banu Štefanu, sinu bana Haholda. Predniki bana Štefana so bili nemški plemiči iz Tüiringije in so se baje že za časa prvega madžarskega kralja sv. Štefana naselili na zemlji prekmurskih Slovencev.

Sin bana Štefana si je privzel madžarsko ime Bánffy (Banič = sin bana). Rodovina je igrala zelo važno vlogo v madžarski zgodovini. Marsikateri od njih se je povzpел do najvišje oblasti. Bili so med njimi vojaški, dvorni in politični

¹ Od 18. do 27. junija je bil v Murski Soboti »Prekmurski teden« v spomin 20 letnice osvobojenja Prekmurja. Temu dogodku je posvečena tudi ta razprava.

² Kulturna slika se začne z zgodovino, saj je zgodovina tista veda, ki nam pojasni marsikateri pojav v življenju ljudstva.

Pri sestavi spisa sem se naslanjal predvsem na sledeče vire: a) Listine drž. arhiva v Budimpešti. b) Arhiv grofice Marije Zichy in kneza Ypsilanti-a. c) Matija Maučec: Prenaseljenost in sezonsko izseljevanje v Prekmurju. č) Župnijski urad Beltinci. d) Listine v piščevi lasti.

dostojanstveniki; vneti pristaši katoliške Cerkve, pa tudi goreči širitelji protestantizma.

Rodovina je imela vas v posesti skoraj štiristo let, vse do leta 1644., ko je v moškem kolenu izumrla.

Leta 1648. je vas dobila novega gospodarja v osebi grofa Nádasdy Franca, državnega sodnika in palatinevega namestnika. Ker pa novi gospodar ni bil zadovoljen s politiko dunajskega dvora, se je pridružil zrinjsko-frankopanski zaroti. Kakor nam je znano, zaroto so odkrili in Nádasdyja je doletela ista usoda kakor Zrinjskega in Frankopana; dne 30. aprila 1671. je bil obglavljen na Dunaju. Njegovo premoženje so zaplenili.

Leta 1682. je Leopold I. (1657—1705) prodal vas ostrogoškemu nadškofu in primasu madžarske katoliške Cerkve Széchényi Juriju. S to prodajo je bila vas izločena iz lendavskega veleposestva in je postala sestavni del beltinskega lastelinstva.

Vas v novi pripadnosti je zelo pogosto menjavala svoje gospodarje. Primas in nadškof Széchényi je zapustil vas svojemu nečaku grofu Széchényi Juriju. Ta je določil za dediča svojega zeta barona Ebergényi Ladislava, huzarskega generala. Vas je po smrti Ebergényija prešla v last njegovega zeta, grofa Csáky Jurija, cesarskega generala. Po njem je podedoval vas sin, grof Csáky Janez (I.), čuvar krone sv. Štefana in drž. zakladnik. Po njegovi smrti je vas podedoval nečak grof Csáky Janez (II.).

(Dalje.)

Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela

Vinko Brumen

Zveza slovenskih obrtnikov v Ljubljani je od 4. do 7. junija 1939 priredila za svoje člane poučen avtobusni izlet v Italijo. V mestu Cantu so si med ostalim ogledali tudi obrtno šolo in so pri tem spoznali, da je treba naše obrtne šole temeljito reorganizirati, da bodo služile svojemu namenu in potrebam današnjega časa. (»Slovenec«, 14. junija 1939.) Niso zaman šli na pot, če so kjerkoli spoznali, kaj bi bilo treba še napraviti doma!

Prosvetno ministrstvo priredi skupno z naraščajskim odsekom Rdečega križa počitniški tečaj za učitelje in učiteljice osnovnih šol (od 10. julija do 5. avgusta 1939 v Beogradu). Obravnavali se bodo sledeči predmeti: psihologija šolarja in pedagoška psihologija, sodobna pedagoška vprašanja in nova šola; metodika sodobnega pouka in nova šolska praksa; ročno delo in risanje kot učno načelo; higiena šole in šolarjev; prva pomoč, varstvo pred strupenimi plini, nega dojenčkov in dr. (samo na željo). (»Slovenec«, 6. in 16. junija 1939.) Kaj, ko bi se tudi ostale naše mladinske organizacije pri tem česa naučile in se pričele nekoliko več ukvarjati s pedagoškimi vprašanji!

Pedagoška centrala v Mariboru je imela občni zbor 4. junija 1939. Prof. Šilih je predaval o načelih pri sestavi učnih načrtov. Predavanje je bilo zelo zanimivo zlasti z ozirom na novi učni načrt, katerega je sestavila posebno komisija v Beogradu in je predavatelj tudi sodeloval. (»Slovenec«, 6. junija 1939.)

Stanovsko zborovanje za učitelje se je vršilo v Mariboru 30. junija 1939 v okviru mladinskega tabora. Predavali so dr. K. Ozvald (Vzgojna naloga sodobne vaške in mestne šole), Fr. Terseglav (Učitelj — posredovalec verskih vrednot) in dr. V. Brumen (Slomšek in sodobni učitelj). Dan zborovanja pa ni bil posebno srečno izbran.

Ptujsko učiteljsko društvo je 10. junija 1939 slavilo svojo 70 letnico. («Slovenec», 14. junija 1939.)

Trgovinski minister je podpisal odlok, s katerim so oproščeni absolventi meščanskih šol za prihodnje šolsko leto sprejemnega izpita pri vstopu na trgovsko akademijo, trgovsko šolo in strokovno šolo v resoru ministrstva za trgovino in industrijo. («Slovenec», 22. junija 1939.)

O italijanskem šolstvu sta pisala Fr. Terseglav («Čas» 1938/39, št. 8/9) in dr. H. Steska («Trgovski list» 3. in 5. julija 1939). Prvi razbira idejne temelje, drugi pa pregleduje celotno organizacijo italijanskega šolstva po najnovejši zakonodaji (carta della scuola).

Državni učiteljišči bosta sprejeli prihodnje leto v prve letnike po 40 dijakov in 80 dijakinj. (Prim. «Slovenec», 13. in 27. junija 1939.) Ker smejo tudi zasebna učiteljišča zopet sprejemati učenke, je to pač znamenje, da že primanjkuje učiteljskih kandidatov!

Angleški počitniški tečaj se vrši v Mariboru v prvih treh tednih julija.

Beleške

Koroški Slovenci še vedno Slovenci. Glasilo naših rojakov v Veliki Nemčiji »Koroški Slovenec« prinaša razmišljanje po zaključenem ljudskem štetju v Nemčiji, v katerem pravi med drugim:

Pred nami leži dolga vrsta pisem. Eno samo vprašanje razbiramo iz njih: »Ali smo še Slovenci? Ne moremo odgovarjati posamič in bi svojega odgovora tudi neradi skrivali.

Narodnosocijalistična misel daje na vprašanja o narodu in narodnosti jasne in enoumne odgovore. To tudi ni nikakor čudno, ker je ves narodni socializem zgrajen na temeljih naroda in narodnosti. Kancler sam razpravlja v svoji knjigi temeljito o tem.

Narodne pripadnosti se ne da poljubno menjavati. Iz zamorca ne morem napraviti Nemca, če ga priučim še tako izborne nemščine. Iz Slovenca ne morem napraviti Kitajca, če bi še tako gladko govoril kitajščino. Kako bi se smejal svet, če bi se po hudomušni domisllici kako evropsko ljudstvo izjavilo za narodnost afrikanskih črncev.

Narodnost ni tovarniški izdelek, ki se svobodno kupuje ali odklanja.

Narod ni nobeno društvo, iz katerega se po mili volji izstopa in vanj vstopa.

Blagor onemu, ki zna poleg materinščine še drug jezik! Več je vreden, lažje se prerine skozi življenje. A zaradi znanja drugega jezika še davno ni zatajil

svoje narodnosti. Kakšne narodnosti bi potem bil na primer znanstvenik, ki se je za svoja znanstvena raziskavanja priučil hotentotščine ali eskimovščine? Nerazviti otroci in mutci bi potem morali biti brez narodne pripadnosti, ker ne govorijo nobenega jezika.

Ljudje, ki govorijo samo svoje domače narečje, so lahko najdragocenejši člani svojega naroda. S svojo pridnostjo in značajnostjo lahko izdatno množijo narodni нравni in kulturni zaklad. Zdaleč lahko nadkriljujejo človeka s popolnim znanjem pismenega jezika, ki pa je zaradi svojega ničvrednega značaja sramota in izvržek svojega ljudstva. Vsako narečje je v narodu nekaj prvotnega. Pismeni jezik je umetna tvorba, delo učenih ljudi. Narečja pa se drži domača zemlja, domača kultura, domača zgodovina. Iz narečij šele je nastal pismeni jezik kot sad dozorele narodne omike.

Čim pestrejša so narečja kakega ljudstva, tem bogatejša je njegova kultura. Kdo bi Kočevcem odrekal njihovo nemštvo zaradi njihove prastare kočevske govornice? Ali Švabom, Saksoncem, Alemancem? Nemški narod se sme kvečjemu ponašati s pestrostjo svojih narečij, šeg in navad. Tako more biti tudi slovenski narod samo ponosen na našo ziljščino, rožanščino in na narečja v gorah ter po Podjuni.

Kaj ne, to so stare resnice in nam vsem že znane? A prav je, da si jih

danes še glasno povemo in še za druge poudarimo!

Naj vemo in naj vedo: Še smo Slovenci!

Zanimiva najdba: Urbar koroških Slovencev iz 16. stoletja. V nekem monakovskem antikvariatu so našli pred kratkim urbar koroških Slovencev iz leta 1524. Ta urbar je pisan na pergamentu ter vsebuje zanimiva poročila o razmerah in življenju Slovencev v zgornjem delu Koroške, dalje vsebuje točne podatke o imovinskih razmerah, pravicah, lesni obrti, ki je bila tam tedaj zelo v procvitu, o žagah itd.

Ta urbar je zanimiv dokument o življenju in delovanju Slovencev v severnem delu Koroške, o njihovih služnostnih pravicah, rentah itd.

Ta urbar je odkupil deželni koroški arhiv in se hrani sedaj v deželnem arhivnem uradu v Celovcu.

E. Deisinger.

Razširjenje akcije proti nepismenosti v Bosni. V Bosni in Hercegovini je razen v Južni Srbiji odstotek nepismenosti največji. Dve akciji sta v teku, da pobijata nepismenost. Prva med muslimanskim prebivalstvom od strani vakufov, druga pa med Hrvati od strani »Napredka«. »Napredak« je leta 1938 organiziral v teku zime 16 okrajev, v katerih se je 17.000 ljudi naučilo brati in pisati. Glavni odbor »Napredka« je začel s svojim delom v Bosni in Hercegovini ter tam organiziral 34 okrajev.

E. D.

Film v Jugoslaviji. Pred kratkim je izšlo letno poročilo o filmu v Jugoslaviji. Poročilo je pripravljeno za l. 1937. Izdajatelj poročila je Vasilij Carić.

Po tem poročilu je bilo v Jugoslaviji v letu 1937 celokupno predvajanih 1215 filmov, večinoma američanskih. V letu 1938 se je število še dvignilo. E. D.

† UČITELJICA MAJER MARIJANA.

Brez zunanje blekne in brez posebnega spreveda je bila pokopana dne 11. marca t. l. na mirodvoru Videm-Dobrepolje učiteljica M. A. Majer. Ravno tako je bil postavljen neopaženo dne 6. junija od Zavoda sv. Terezike v Ponikvah njen nagrobni spomenik. In vendar je ta pokojnica zaslužila, da jo ohranimo Slovenci in Hrvati v hvaležnem spominu, ker je bila v narodni pre-

porodni dobi med najstarejšimi pionirji narodne kulture v Istri.

Kraj njenega rojstva je Dol pri Ljubljani — dne 17. dec. 1859. Oče je bil menda uradnik v tovarni, češke narodnosti. Ljudsko šolo je obiskovala šest let z jako dobrim uspehom pri uršulinkah v Ljubljani. Nadalje se je šolala v Zagrebu na učiteljsko. Kot 17 letna mladenka je postala provizorna učiteljica na dekliški šoli pri uršulinkah v Varaždinu in bila tam štiri leta. Za to službovanje je prejela pohvalni dekret. Od l. 1880 do 1885 je dovršila v Brnu češko učiteljsko z maturo usposobljenja za češki učni jezik. Od l. 1886 do 1890 jo najdemo kot učiteljico na dekliški šoli na Voloskem v Istri, naslednji dve leti pa v Kanfanaru, kjer je bila šola bolj italijanska kot pa narodna hrvaška. L. 1890 je prestala skušno usposobljenja v hrvaškem učnem jeziku, za nemščino in italijanščino pa kot predmet in za veronauk. Od l. 1890 do 1897 je upravljala v Krpanu pri Labinju rudarsko ljudsko šolo s pravico javnosti »Premogokopne trboveljske družbe« v hrvaškem, nemškem in italijanskem jeziku. L. 1897 je prestopila na hrvaško ljudsko šolo »Družbe sv. Cirila in Metoda« v Puli, kjer je delovala do l. 1912, ko je bila umirovljena. Kot taka se je ponovno povrnila v Krpan.

Tukaj je poučevala do l. 1920, ko je rudnik prešel v last Italije v smislu rapalske pogodbe. Po vojni je prosila v Ljubljani za reaktivacijo — pa brezuspešno, pač pa je bila sprejeta l. 1924 za šolo »Šolskih sester« v Mariboru; službe pa najbrž ni nastopila.

To je pravi mozaik šol, na katerih je študirala in poučevala. Gotovo so redki učitelji, ki bi ji sledili na tem potu.

Bila je jako nadarjena in praktično sposobna, prava pionirka narodne izobrazbe, posebno za hrvaško ljudstvo srednje in južne Istre. Dičil jo je trd naroden karakter po Jurčičevu: trd bodi in neizprosno... kar je rada ponavljala še v visoki starosti, ko je pripovedovala o istrskih narodnih borbah. Drugače je bila dokaj nemiren duh, kakor njen brat Valentin Majer, duhovnik, pisatelj mnogih nabožnih knjig. Zaposelnosti si je vedno želela, saj je še v 70. letu obiskovala l. 1927 »Prikrojevalni tečaj za damsko krojenje« v Ljubljani ter je sprejela tudi spričo.

Končni mir je našla v »Zavodu sv. Terezike« v Ponikvah, kjer je bila deležna negovanja in postrežbe, kakršne ni imela nikdar v življenju. Kot stanovitna naročnica »Slovenca« je čitala ta list do zadnjih časov svojega življenja, t. j. 9. marca 1939, ko je mirno zaspala v Gospodu v rokah čast. sestre Kasijane, dobrepoljske rojakinje, v 80. letu starosti.

Pokopana je na pokopališču Videm-Dobrepolje. Učiteljica M. A. Majer je bila intenzivno delavna na kulturnem narodnem polju na Jadranu, kjer naši rojaki to najbolj potrebujejo. Sadov njenega dela čas se ni izbrisal.

Jožef Grašič.

Vzgojstvo na Angleškem. Minister za šolstvo je nedavno odprl nov učni zavod posebne vrste v predmestju severnega Londona. Imenuje se »The South West Essex Technical College and School of Art«. Že reprezentativno poslopje napravi mogočen vtis. Notranjščina je kar najbolj moderno urejena, kar je v očitnem nasprotju z nekaterimi šolami prejšnjih let. Stavbišče z vsemi telovadnimi prostori in igriščem pokriva ploskev poltretjega orala. Tip te šole je tudi nov: zavod združuje tehniko z umetno-obrtno šolo, trgovsko šolo, žensko šolo in še nekako srednjo šolo, v kateri se poučujejo 11 do 13 letni učenci, preden se odločijo za nadaljnji študij. Dnevnu pouku slede večerni tečaji. Čez dan bo obiskovalo pouk do 1000 učencev; na večer pa pričakujejo udeležbo okrog 6000 oseb. Tako ima ta novi zavod značaj nekake ljudske univerze, kjer se bo pospeševala duševna kultura, obenem se bodo pa negovali tako imenovani koristni predmeti; mladina se bo bistrila za delo v pisarni, v delavnici, v tovarni. A. Čadež.

Prej in — sedaj. Ministrski svet v Madridu je sprejel naredbo, da smejo redovne družbe in zasebna združenja ustanavljati in vzdrževati visoke šole in univerze na Španskem. Pogoj je, da mora imeti vsaka fakulteta tudi stolico za apologetiko in moralo, da se bo tako vzpostavila živa zveza med znanostjo, vero in praktičnim krščanstvom. Dijaki se morajo tudi udeleževati določenih skupnih verskih vaj. A. Čadež.

Katoliška univerza v Lublinu na Poljskem je slavila 20 letnico obstoja. Ta zavod je edina akademska šola na Poljskem, ki se ponaša s katoliškim oznamovanjem in je v resnici katoliška. Ima tudi vse pravice državnih visokih šol. Pod predsedstvom apostol. vizitatorja Ahila Rattija, poznejšega papeža Pija XI., je odobrila škofovska konferenca 1918 načrt za ustanovitev univerze, ki ima 4 fakultete: bogoslovno, kanonsko-pravno, socialno-ekonomsko in humanistično. — Proforski zbor šteje 68 predavateljev; slušateljev je

1400. Univerzo vzdržujejo poljski škofje in poljska družba. — Bogoslovne fakultete se pa nahajajo tudi na državnih univerzah: v Varšavi, v Krakovu, Lvovu in Vilni. Poleg tega ima 23 škofij svoja višja in nižja duhovska semenišča, med njimi so tri grško-katoliška. Mesto Dubno pa ima višje semenišče bizantinsko-slovanskega obreda. A. Č.

Osnovnošolski učenci lahko postanejo učitelji. V Nemčiji je zavladalo veliko pomanjkanje učiteljstva. Malokdo s srednješolsko izobrazbo se hoče posvetiti učiteljskemu poklicu, ker zahteva to preveč žrtev; vedno je treba vaditi z mladino vojaške vaje, ki jih zahteva novi duh časa in nacionalna vzgoja, nikdar ni prost, v šoli in izven nje mora biti vodja mladine in vežbati ob vsakem času telesne vojaške vaje in hoditi z njo na parado. Zato se mladi akademiki posvečajo rajši študiju kemije, tehnike itd. Niti iz učiteljskih akademij nočejo stopati v učiteljske poklice, ampak se rajši prešolajo v druge poklice, celo vojaška kariera jim je ljubša ko učiteljski poklic pod takimi pogoji, kakršne zahteva danes država od učitelja, ki naj bo posebljena ambicija narodnega socializma. Vrhu tega so oni, ki se posvete vojaški karieri, sijajno plačani, dočim imajo učitelji le majhno plačo.

Da se odpravi rastoči primanjkljaj učiteljstva v Nemčiji, je vlada poskrbela za drugačne vrste naraščaj. Državni minister za vzgojo je odredil, da se odbero nadarjeni k m e č k i učenci, ki bodo letos za Veliko noč dokončali ljudsko šolo; te učence s štirirazredno ljudsko šolo bo država v posebnih štiriletnih letnikih, tkzv. »Aufbaulehrgängern« vzgojila za učitelje. Vse stroške vzgoje in izobrazbe prevzame država. Učenci teh letnikov »Aufbaulehrgänge« bodo stanovali v posebnih domovih, kjer bodo imeli vsi oskrbo. Otroci bogatejših kmečkih staršev bodo plačevali samo nekaj dodatka k hrani in obleki, a revni dobe zastoj poleg hrane tudi vso obleko in učila. Šolnine ni. Ko dokončajo te letnike, bodo poslani še na dveletni državni študij na univerzo. E. D.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD
KAMNOTISK / OFFSETTISK / BAKROTISK / KLIŠARNA
KVALITATIVNI IZDELKI V TISKARNI IN **KNJIGOVEZNICI**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

ZALOŽBA ŠOLSKIH IN DRUGIH KNJIG
ZALOGA DOMAČEGA IN TUJEZEMSKEGA DOBREGA TISKA
PODRUŽNICA „NIČMAN“ V LJUBLJANI: BOGATA ZALOGA DEVOCIJO-
NALIJ, KNJIG, ŠOLSKIH IN PISARNIŠKIH STVARI

**Tovariši! Zbirajte oglase, ker s tem podpi-
rate svoje strokovno glasilo! Upravništvo.**

Največji slovenski pupilarnovarni zavod

Mestna hranilnica ljubljanska

Stanje vlog Din 420.000.000

Lastne rezerve " 28.650.000

Dovoljuje posojila proti vknjižbi

Z a v s e o b v e z e h r a n i l n i c e j a m č i

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

